

plekken aan de lucht en kwam van tijd tot tijd een zonnestraaltje onze verkleumde leden verkwikken.

Onze stemming was dan ook aanzienlijk gestegen toen we Selå begonnen te naderen en volkomen op peil kwam ze, op ongeveer $\frac{1}{2}$ paal daarvóór toen we op een paar mooie *Arundinea's* toeloopende, in het grastapijt op een smal vlak stukje aan een ravijn een goede oude bekende bij massa's zagen staan. Het was de witte steenklaver *Trifolium repens*. Temeer was ons deze vondst eene verrassing, daar het voorkomen ervan hier op Java alleen van de omstreken van Tosari en van den Ardjoeno bekend was. JUNGHUHN vermeldde deze plant niet en het is onmogelijk om haar hier ongezien te passeeren. Zij moet hier dus ná zijn tijd op de een of andere manier ingevoerd zijn. Nog meer Hollandsche herinneringen werden bij ons gewekt, al was het dan ook niet door planten, die in Holland zelf groeien. Eerst waren het de blauwe klokjes van *Wahlenbergia* (fig 4) uit de familie der *Campanulaceeën*, die hunne verwantschap met het heideklokje (*Campanula rotundifolia*) reeds op het eerste gezicht verriedden, daarna was het *Viola serpens* die het oog aangenaam aandeed. Aantrekkelijk was ook de in het gebergte overal algemeene voorkomende *Parochetus communis*, (fig.5) die door den vorm der blaadjes zoo sterk doet denken aan *Oxalis corniculata*, en daarom door de inlanders ook semanggen genoemd wordt. Vlak bij de pasanggrahan groeide langs den weg een eveneens oude Hollandsche bekende, de zuring (*Rumex acetosa*), die echter lang niet zoo mooi vlammend rood was, als die in Holland op de weide zijn kan. De grootste verrassing wachtte ons echter op het goddank niet al te schoon gehouden reusachtige erf van de Pasanggrahan zelf. Tusschen het gras stond in vrij groote hoeveelheid een plant, die we als een der in Holland meest algemeene onkruiden kennen, *Achillea Millefolium*. JUNGHUHN vermeldt een andere *A. soort*, *A. condensata*, van den Oengaran maar van het voorkomen der door ons gevonden soort was nog niets bekend. Door natuuronderzoekers, die op Selå geweest zijn is zij naar mijn weten niet verzameld. Hoe te verklaren, dat ook wetenschappelijk gevormden, die hier in den jongsten tijd nog, naar mij medegedeeld is, gebotaniseerd hebben, die plant niet naar het Herbarium van het Departement van Landbouw hebben opgestuurd en er zelfs niets omtrent medegedeeld hebben. **Laat ik van deze gelegenheid gebruik maken om er nog eens op te wijzen, dat herbariummateriaal van welke planten en van welke plaats ook door den botanist der Javaflora te Buitenzorg steeds met dankbaarheid aanvaard wordt.**

(Wordt vervolgd).

Dr. L. G. DEN BERGER.

BATAVIASCHE CAUSERIËN.

I

Op een Zondagmorgen was ik op Passar Senen, waar de vogelverkoopers tezamen komen om hun levende waar aan den man te brengen.

Het kan op deze vogelpasser zeer gezellig toegaan; vooral vind ik het steeds zeer interessant om naar de „vogelkenners” te luisteren, die somwijlen urenlang bij een kooitje perkoetoets kunnen zitten; zij zoeken dan een goeden vogel uit, waarvoor heel veel routine noodig is.

Heeft hij er een in 't oog, dan wordt het slachtoffer er uit gehaald en aan alle kanten bekeken; vooral kijken de Inlanders naar de schubben aan de pooten der vogels, daar schijnt het geheim van den slag te zitten. Verder worden bek, snavel en voorhoofd van de perkoetoet aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen en als de vogel naar alle waarschijnlijkheid de gaven van een uitstekenden roeper bezit, wordt hij medegenomen.

Het vangen van een exemplaar gaat zeer eigenaardig te werk. De Inlander steekt niet zijn hand in de kooi, ten einde den vogel te grijpen, neen, hij maakt aan het einde van een dunne lidih een lus en steekt die heel voorzichtig tusschen de traliën, slaat de strik om den hals van den vogel en nu kan deze zich niet meer tusschen de andere vogels in mengen; vervolgens wordt hij met de hand gegrepen. Dus dat gaat ongeveer op dezelfde wijze als wij het in Holland gewend zijn. Daar toch verkoopen de vogelhandelaars speciale netjes om vogels in voliëres op te vangen.

De perkoetoet, een tortelsoort, is voor den Inlander wat voor ons de kanarievogel is. In elke kampong kan men deze vogels in hun ronde inlandsche kooitjes zien; de meeste kooien hangen hoog aan een paal, andere zelfs in de boomen. Gedurig hoort men het geroep der verschillende vogels, dat zeer gezellig klinkt, als „tërtoetoet tērrētoetoet.” Het zijn de zware tonen, die tevens lang achtereen aangehouden worden, welke den vogel in waarde doen stijgen.

Evenals de kanarievogel, moet de perkoetoet „op zang gebracht” worden. Hierin bezit de Inlander een groote behendigheid. Van een pas gevangen exemplaar kan hij in betrekkelijk korten tijd een vingertamme vogel maken. Steekt men den vinger door de traliën, dan begint de vogel te kirren, waarbij staart en vleugels uitgespreid worden. Dergelijke exemplaren zijn van de meeste waarde voor den liefhebber.

In Djokja en Solo, dus in de Vorstenlanden, wordt deze sport het meest beoefend. Daar worden door de Javanen wedstrijden gehouden in het opkweken van goede roepers. Daar heb ik exemplaren aangetroffen, die wel f 100.— waard waren.

Ook door ons wordt de perkoetoet in kooien gehouden, zoowel in de typische inlandsche kooitjes als in de voliëres.

De perkoetoet is een algemeen voorkomende duif en onzen lezers wel bekend. Hij is niet schuw van aard, komt dikwijls onze tuinen een bezoek brengen, en is dus tevens een tuinvogeltje. Op de stoppelvelden, op stille wegen en dichtbegroeide plaatsen hoort men zijn geroep, men treft hem nu eens alleen, dan weer bij troepjes aan. Op het Koningsplein, in de tamarindeboomen, hoort men het terretoet, teroetoetoet, kwar, kwar, kwar, dat nog vermengd wordt met het gekir van den tekoekoer, een grootere tortelsoort.

In de voliëre zijn de perkoetoets zeer gezellige zachtzinnige dieren, die heel verdraagzaam zijn jegens de andere vogels. Zij zijn zelfs zóo zachtaardig van aard, dat zij er niets om geven, als een brutale glatik heel kalmpjes op hun rug gaat zitten om de nekveertjes één voor één weg te pikken. Dit is een leelijke eigenschap van de glatik, die anders een heel aardig vogeltje kan zijn. Dikwijls treft men dan ook in de voliëre perkoetoets aan met of een kalen schedel, of een kalen hals, dit zijn de slachtoffers der niets ontziende glatiks.

In gevangenschap broeden de perkoetoets niet altijd, somwijlen wel in voliëres. Zoo had ik in mijn voliëre een paartje, dat wel tot broeden is overgegaan, doch zij werden te veel door de andere vogels gehinderd, vooral door de glatiks, die er geen been in zagen, het nest te vernielen, zoodat van het heele broeden niets terecht is gekomen.

Heel aardig is 't, als het mannetje zijn gade het hof maakt; daarbij worden staart- en vleugelveertjes heel breed uitgespreid en het aanhoudend geroep klinkt tevens alleraardigst.

Zit de vogel alleen in een kooitje, dan plaatst de Inlander tot dit doel een klein gekleurd kwastje van wol of soms ook een belletje boven in de kooi, waartegen de vogel pikt en hetzelfde doet, alsof hij zijn wijfje het hof maakte.

Evenals de meeste duiven leggen de perkoetoets twee spierwitte eieren, die in 14 à 16 dagen worden uitgebreed.¹⁾ Het nest wordt heel hoog in een boom gemaakt en bestaat uit droge takjes en sprietjes, doch zit heel los in elkaar.

Op de passer heb ik wel eens heele jonge perkoetoets zien verkoopen, jonge vogels, die nog gevoederd moesten worden. Deze jonge vogels, goed opgekweekt, kunnen later van zeer groote waarde worden, zij zijn dan vingertam en uitstekende roepers.

Het is bij den Inlander een gewoonte (ik houd het voor een bijgeloof) om zijn vogels elken Vrijdagmiddag een bad te geven. Het badwater bestaat uit gewoon putwater, waarin geurige bloemen, zooals kananga, pandan enz. Tevens wordt de keel met één der slagpennen bestreken en krijgt de vogel tenslotte een stuk spaansche peper (lombok rawiet) te slikken. Als voedsel geeft de Inlander zijn perkoetoets roode rijst gemengd met zwarte ketan, en nu en dan een trosje kolfgiest (djawawoet). In de vrije natuur bestaat het voedsel uit allerlei zaden, kruiden en insecten.

Door deze behandeling en het gebruik van dergelijk voedsel wordt „de zang” van den vogel bevorderd en is hij steeds in extase; zelfs bij nacht hoort men gedurig zijn geroep. Deze „nachtzangers” zijn bij de Inlanders echter niet al te zeer gewild, aangezien zij hieraan een zeker bijgeloof hechten, als zou hun huis betooverd worden; zij zouden een sterfgeval in de familie krijgen, enz. enz.

Het vleesch van de perkoetoets is zeer gewild, smaakt heel lekker en de heeren jagers laten dan ook geen gelegenheid voorbij gaan deze vogels neer te leggen, vooral omdat de perkoetoets niet schuw zijn en dus gemakkelijk zijn te benaderen.

Ten slotte wil ik nog even het een en ander omtrent dezen vogel aanhalen, ontleend aan „De Dierenwereld van Insulinde”, door HENDRIK VAN BALEN.

„Het Steenduijfe (*Geopelia striata*) is op kop en keel aschgrauw, op de bovendeelen donkerbruin; de buitenste staartvederen zijn zwart met witte punten; de borst is roodachtig, de verdere onderdeelen zijn lichtgrijs; het geheele lichaam met uitzondering van het voorhoofd, de keel en den staart is zwart gestreept, op de onderdeelen fijner dan op de bovendeelen; snavel en pooten zijn blauwgrijs, het oog is blauw. Lengte 19, 9 cm. Het wijfje is iets, maar nauw merkbaar, matter en kleiner. Dit duijfe komt in den Archipel voor op Sumatra, Java, Borneo, Lömboek, Celebes en Amboina.

Dr. HAGEN trof het in Deli aan waar het niet zeldzaam is. De Maleische naam is Mrbo, in Midden-Sumatra heet het Ketiran, en Katirian. Bij Laboean, zegt hij, heb ik er ongeveer een dozijn gezien, van welke steeds het eene of het andere paartje op mijn erf rondhippelde. Het kan echter ook zijn, dat die, welke men in de kuststreek ziet, ontvluchte gevangenen of de nakomelingen daarvan zijn, want hun eigenlijk verspreidingsgebied is op de bergen, de hoogvlakte van Tobah, en vooral de omstreken van het noordelijk gedeelte van het Tobah-meer, waar het door de Batta's bij honderden wordt gevangen en ten verkoop naar de kust gebracht.

De Maleier houdt dit diertje graag en hij verheugt zich in zijn ongemeen zwak en zacht fluitend geroep, dat als toe-toe-toe klinkt. Onder de inboorlingen is het zeer geliefd, wordt zorgvuldig verpleegd en is zóó tam, dat het op den vinger zit zonder weg te vliegen.

¹⁾ Ik zeg, zooals bij de meeste duiven, aangezien er ook duiven bestaan, die slechts één ei leggen zooals de gewone kroonduif, *Goura Coronata*, de Waaiertduif, *Goura Victoriae*, meer bekend onder den naam Victoria Kroonduif. Verder zijn er tal van vruchtenduiven, zooals de Grègèms, die alle slechts één ei leggen.

Op Java gelooft men, dat de melodieuze stem van dit duifje het huis voor betoovering bewaart. Het heet daar Boeroeng Perkoetoet.

Haar eigenaardig rollend, niet onaardig stemgeluid, is een der meest gewone klanken (want zij komt overal in het wild voor) en levert voor het in dit opzicht zeer geoefend oor van den Inlander allerlei trappen van volmaaktheid, waarvan de hoogte het dier tot een bijzonder begeerd voorwerp maakt, tot welks bemachtiging moeite noch tijd wordt bespaard.

In de gevangenschap tiert het best en broedt zelfs. Het nest is zeer los en de eieren zijn zuiver wit".

Tot zoover mijn eerste Causerie, een volgenden keer hoop ik over een andere vogelsoort te kunnen spreken.

Maart, 1917.

Fr. J. VAN EEKHOUT.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

(Vervolg).

1 Aug. Een emotievolle dag, dien ik niet spoedig vergeten zal. Voordat ik mij weer in de eenzaamheid van het oerbos ga begraven, zal een gezellige picnic georganiseerd worden naar het ravijn van de Lematang rivier, dicht bij de pas geopende koffiëonderneming Pageragoeng in de Pasemah-vlakte. Van die gelegenheid zal ik tevens gebruik maken voor mijn kollektie wat vissen uit de Lematang te verzamelen.

's Morgens vertrekt ons gezelschap, bestaande uit de administrateur en drie geëmployeerden, per auto naar Pageragoeng, voorzien van een hoeveelheid dynamiet, een bus met alcohol voor de te vangen vissen en de nodige mondvoorraad, zonder welke een picnic ondenkbaar is. Ook wordt een oud tennisnet meegenomen, om bij 't vissen de rivier af te zetten, terwijl mijn fototoestel natuurlijk niet achter mag blijven. Onderweg pikken wij nog een tweetal heren op en te Pageragoeng gekomen, wordt ook de administrateur en diens echtgenote overgehaald zich bij ons aan te sluiten.

Het Lematang-ravijn vormt een soort canyon met zeer steile wanden, op sommige plaatsen naar schatting 60 à 70 M. diep. Slechts enkele paadjes dalen tot aan de oevers van de woelige Lematang, die tussen de diep ingesneden wanden met talrijke stroomversnellingen over rotsen en grintbanken zich een weg baant.

De administrateur van Pageragoeng, de Heer X. denkt ons een kortere weg te kunnen wijzen en wij vertrouwen ons dus aan zijn leiding toe. Een drietal koelies wordt gerekwireerd om de barang te dragen en na een wandeling van een kwartier door de alang-alang-vlakte komen wij aan de rand van de canyon, die daar niet biezonder steil lijkt. De wanden zijn dicht begroeid met bomen en struiken, zodat het terrein niet te overzien is en de rivier zich slechts door haar heftig bruisen verraadt. In de aanvang gaat de afdaling zonder moeilijkheden, doch hoe verder wij komen, hoe steiler het wordt. Twee van de heren zullen de weg verkennen en klimmen omlaag tot de struiken hen aan ons oog onttrekken. Spoedig roepen zij ons toe hen te volgen en zeker om ons aan te moedigen, voegen zij er voor de grap bij, dat zij er bijna zijn. De situatie wordt echter minder grappig, als spoedig blijkt, dat met elke stap het terrein moeilijker wordt. Hier en daar komen loodrechte stukken voor, waarlangs wij aan boomwortels en lianen omlaag glijden. Voor een dame is dat een gevaarlijke sport, vooral met lichte tennisschoenen aan; twee van de heren moeten Mevrouw X. dan ook vasthouden, en voetje voor voetje zetten wij de daling voort. Een van de deelnemers denkt spoediger een moeilijke hoogte af te komen door een sprong te wagen; doch hij valt daarbij en zou in het ravijn gerold zijn, indien niet een boomstomp hem had opgevangen.